

УДК 070 : 008 (477) (438)

Світлана Кравченко Діалог культур на сторінках газети “Wiadomości literackie” (Варшава, 1924-1939) // Образ. Випуск 6. – Київ: Інститут журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2005. – С. 33–40

У статті йдеться про взаємовплив української і польської культур та його висвітлення на сторінках провідного польського літературного тижневика, про чинники, які впливали на перебіг цього процесу в 20-ті – 30-ті роки ХХ ст. Ключові слова: культурний діалог, нарис, літературно-критичний огляд, редакційна діяльність.

Svitlana Kravchenko. Ukrainian problems are on the pages of newspaper “Literature information” (Varsawa, 1924-1939), to the questions about cultural dialogue. The article deals with the mutual influence of Ukrainian and Polish cultural; about the courses that influence on course of this process in 20-th – 30-th years of XX century and it’s light up on the pages of leading polish literature weekly paper. Key word: cultural dialogue, essay, literary-critical viewing, publishing.

“Wiadomości literackie” належали у міжвоєнній Польщі до провідних літературних часописів, які мали ліберально-демократичне спрямування. Це був один із трьох існуючих на той час тижневиків такого характеру, що з’явилися в країні після здобуття незалежності. Після початку другої світової війни (1939) він припинив своє існування. Відновив своє життя під назвою „Wiadomości Polskie”, а в повоєнний період як „Wiadomości”. Редактором тижневика був Мечислав Гриджевський, який започаткував атмосферу толерантності і творчої співпраці митців різних переконань. Тут із своїми художніми творами та публіцистикою виступали усі польські вже знані та ще молоді письменники. Газета водночас різнобічно висвітлювала світовий літературний процес. Ретельно прочитавши її номери за 1924-1939 роки можна скласти найдостеменніше уявлення як про польську літературу, так і про розвиток інших зарубіжних літератур, особливо американської та європейської. Значна увага приділялася сусіднім літературам, але особливо рахувалися і з тогочасними новаторами літературної моди – Францією, Росією, Італією тощо. У “Wiadomościach literackich” поряд із літературними публікаціями часто друкувалися статті гострої соціально-політичної тематики. У них могли висловити свої погляди як апологети існуючої державної ідеології, так і їх опоненти, бо існувала відносна свобода слова, яка не йшла в жодне порівняння із станом свободи слова в тогочасній Україні. Даючи можливість представити різні погляди на суспільні та культурні проблеми редакція часто відсторонювалася від аргументації власних позицій, відстоюючи право повного висвітлення різних і навіть протилежних думок.

У цілому, спостерігаючи за характером публікацій тижневика 20-х – 30-х років ХХ ст., треба відзначити, що в 30-ті роки вони помітно політизуються. Суспільно-політичні процеси, які відбувалися в Європі, зумовлюють загострення проблем міжнаціональних стосунків, на сторінках газети з’являється публіцистика, яка розглядає різні аспекти національної

політики тогочасного польського уряду. Внаслідок цього видання потрапляє під вплив цензури і непоодиноким стає явище конфіскованих номерів, „білих плям” – вилучених статей, нотаток тощо. Серед гострих публіцистичних статей, які неодноразово потрапляли під конфіскацію, були статті вже відомого на той час, але ще молодого польського письменника Юзефа Лободовського. У 1973 році він, згадуючи свою співпрацю з тижневиком, розповідав, як у квітні 1939 року був конфіскований номер із його статтею, в якій він чи не одним із перших висловив думку про ідентичність фашизму й комунізму. Незважаючи на те, що стаття була вилучена, згодом письменник отримав за неї гонорар. „Był w tym cały ówczesny Grydzeski” („Був у тому весь тодішній Гриджевський”), - пише Ю.Лободовський [1, 7]. Редактор надзвичайно цінував працю журналістів, не уникав гострих конфронтацій, але надзвичайно дбав про аргументованість усіх позицій, які допускав на сторінки свого тижневика. Не любив пустослів'я, звертав увагу на культуру мовлення. Словом, професіоналізм, поміркованість, висока журналістська культура – ось беззаперечні риси, притаманні редакційно-видавничій діяльності Мечислава Гриджевського.

Детальніше аналізуючи тематику публікацій “Wiadomości literackich” варто зауважити, що питання української культури не належали до першорядних. Перші сторінки видання переважно присвячувалися знаменним датам та яскравим постатям польської та провідних європейських літератур. Пріоритетне місце в ньому мала й російська література. Причому в публікаціях часопису відбилася тенденція, характерна для тогочасного польського культурного середовища. Про неї з певною прикрістю писав Євген Маланюк: „Moskiewska poezja jest nie tylko mile widzianym gościem, ale nawet, zdaje się, stałym mieszkańcem kulturalnych środowisk Polski, i Majakowskiego, Marjehoffa, a nawet Jesienina, czytają, rozumieją i rozkoszują się w Warszawie nie gorzej niż w Moskwie” („Московська поезія є не тільки бажаним гостем, але навіть, здається, постійним мешканцем культурних кіл Польщі, і Маяковського, Марієнгофа, і навіть Єсеніна, читають, розуміють і насолоджуються ними у Варшаві не менше ніж у Москві”) [2, 2]. З-поміж інших причин таких мистецьких пріоритетів можна виділити одну, яка безпосередньо стосувалася й тодішнього політичного становища України та значення її культури в Європі. Після підписання Ризької мирної угоди в березні 1921 року, що стало зрадою попередньо укладеного для боротьби з більшовиками союзу між Пiлсудським і Петлюрою, Польща, розділивши із переможцем українські землі, мусила рахуватися із могутнім політичним сусідом-суперником – Росією. Проте давні органічні зв'язки двох національних культур: польської та української, які сягали глибини віків, не могли не виявити себе навіть у цій складній суспільно-політичній ситуації. Тому українська культура постійно репрезентується на сторінках тижневика, хоч на перший погляд і ховається за голосними публікаціями про світових „метрів”.

На сторінках тижневика постійно розглядалися різні аспекти тогочасного українського як мистецького, так і політичного життя. Автори

цього видання торкалися навіть дуже гострих болючих тем, з приводу яких могли звучати кардинально протилежні думки. Зрозуміло, що значна частина літературних публікацій були пов'язані з творчістю української еміграції в Польщі, суспільно-історичними реаліями її життя та розвитком української культури на українських землях, які у той час належали до Польщі. Часто виступи польських письменників у тижневику були відгуком чи відповіддю на статті в українській еміграційній пресі, оскільки саме вона в силу суспільно-історичної ситуації стала каталізатором українсько-польського діалогу.

Перші такі публікації з'явилися вже 1924 року. У сьомому номері газети під рубрикою "Polska w Słowiańszczyźnie" („Польща у слов'ян”) – "Ukrainiec o poetach polskich" („Українець про польських поетів”) подається відгук на статтю Євгена Маланюка "U sąsiadów" („У сусідів”), у якій поет аналізує розвиток тогочасної польської поезії. В цілому відзначаючи доброзичливість й влучність поданих оцінок, автор дискутує з українським поетом із приводу оцінки творчості А.Слоніmsького й потужних російських впливів на польських авторів. Надзвичайно цікавою є інформація про те, що стаття Є.Маланюка була надрукована в першому номері нового українського місячника "Мамай", який не згадується в жодному із відомих показників української преси, надрукованих як в Польщі, так і в Україні: Є.Місила(3), О.Вішки(4), Н.Сидоренко(5). У відгуку читаємо: „Mamaj”, imię bajkowego pieśniarza, zabłąkanego w starożytnych obrazach ukraińskich, - nadano nowemu miesięcznikowi ukraińskiemu, którego pierwszy numer mamy przed sobą” („Мамай”, ім'я казкового співця, який заблукав у давніх українських образах, надано новому українському місячнику, перший номер якого тримаємо перед собою”) [2, 2]. Рік (1924) та місце видання (очевидно Варшава) дає підстави думати, що місячник напевно уже не належав до таборової преси і готувався варшавською еміграцією. Відсутність згадок нашттовхує на думку, що можливо це видання, як і багато інших українських часописів, через важке матеріальне становище проіснувало недовго.

У рубриці "Notatki" ("Notatki") в сьомому номері тижневіка "Wiadomości literackie" за 1925 рік друкується огляд української преси, яка виходила тоді на теренах II Речіпосполитої, а також творчості українських письменників, репрезентованих на її сторінках. Поряд із письменниками-емігрантами згадуються і митці із радянської України. Насамперед відзначається "świetny stylist" („прекрасний стиліст”) і відомий знавець українського села М.Хвильовий. Автор звертає увагу польських читачів на "dużą kulturą literacką" („високу культуру слова”) і вишукану форму поета Євгена Маланюка, а також відчутні французькі та польські впливи в його творчості. Тут же подається огляд часописів "Наука і письменство" та "Наш світ”.

У цілому ж, українська тематика на сторінках "Wiadomości Literackich", які рясніли яскравими подіями англійського, американського, російського, французького й безперечно польського літературного життя, була другорядною (як скажімо, і болгарська, словацька, чеська тощо). Передовсім

йшлося про події тих країн, які на той час були найбільш впливовими на світовій політичній арені. За п'ятнадцять років існування тижневика лише кілька публікацій на українську тематику були удостоєні першої сторінки часопису. Вони й справді відбивали важливі аспекти розвитку польсько-українських взаємин.

Насамперед, це спеціальний репортаж із Кракова, надрукований на першій сторінці тижневика під назвою „Katedra ukraińska na Uniwersytecie Jagiellońskim” („Українська кафедра в Ягеллонському університеті”), про відкриття української кафедри, яку очолив Богдан Лепкий (№ 3, 1928 рік). У публікації йдеться про діяльність Богдана Лепкого у справі розвитку польсько-українських стосунків, про його художні переклади з обох літератур, власну літературну творчість та видання посібників з історії української літератури польською мовою. Розкриваються його погляди на розвиток сучасної польської та української літератур. Письменник, відповідаючи на запитання Романа Брендстерфера, висловив свої думки щодо розвитку національної літератури, при цьому критикуючи модерністські течії. Він сказав: „Ciągłość kultury narodowej musi być wiecznie nawiązywana. Wszystkie współczesne „izmy” kontakt ten zrywały. Nie można wszak odnowa rozpocząć budowy kultury narodowej. Można tylko na trwałych fundamentach dotychczasowego dorobku intelektualnego poprzedników naszych stawiać nowe nadbudówki” („Поступальність національної культури повинна завжди розвиватись. Усі сучасні „ізми” цей зв'язок переривали. Однак неможливо щоразу розпочинати від початку розвиток національної культури. Тільки на міцному фундаменті інтелектуального доробку наших попередників можна досягнути нових здобутків”) [6, 1].

Згодом тижневик “Wiadomości literackie” знову повертається до постаті Богдана Лепкого. У десятому номері часопису за 1933 рік окрема публікація „Bohdan Łepki” присвячена 60-річчю від дня народження українського письменника. Її автор Роман Смаль-Стоцький подає короткий нарис життя й творчості художника. Особливу увагу він звертає на характерні риси його творчої манери: “Język i styl Łepkiego odznaczają się dużą oryginalnością, bogactwem słownictwa i barwnością opisów. Wyczuwa się, iż Łepki był za czasów młodości uczniem szkoły sztuk pięknych. Tylko malarz, obdarzony dużym poczuciem artyzmu, może tak odczuwać piękno przyrody”. („Мова і стиль Лепкого вирізняється особливою оригінальністю, багатством словника й барвистістю описів. Відчувається, що Лепкий у молоді роки був учнем школи мистецтв. Тільки художник, наділений великим талантом, може так відчувати красу природи”) [7, 5]. Оцінюючи поетичну творчість Лепкого Р.Смаль-Стоцький відносить її до філософської лірики. Трилогію „Мазепа” він називає політичною програмою українського народу в справі визволення з-під ярма Москви. У нарисі відзначається величезна роль Лепкого в суспільно-культурному житті української еміграції. Підтвердженням цього став перстень імені Мазепа, виготовлений представниками української армії (на той час інтернованої) із московської зброї, здобутої під Києвом, і подарований письменникові за заслуги у справі боротьби за незалежність

України у день 60-річчя. Від Богдана Лепкого той перстень мав перейти до тих українських письменників, які так само прислужаться справі незалежності вітчизни. В кінці нарису Р.Смаль-Стоцький зупиняється на питаннях зв'язків українського письменника із краківським культурним середовищем, особливо відзначаючи впливи Виспянського. Варто зазначити, що Богдан Лепкий був і залишається одним із найбільш шанованих у польському культурному середовищі українських письменників. Він належить до когорти тих, які присвятили свою творчість та громадську діяльність справі утвердження світового авторитету української культури та розвитку українсько-польських взаємин. Одну із перших розвідок про життя і творчість митця написав професор Варшавського університету Микола Сивіцький. Вона була видана в Польщі в 70-х роках ХХ ст. і лише в 90-х – в Україні (8).

Другою вельми шанованою польською громадою і не менш помітною фігурою серед української еміграції в Польщі в міжвоєнний період був Євген Маланюк. Крім уже згадуваних публікацій “Wiadomości literackich”, пов'язаних із його діяльністю, за 1933 рік у тижневику були надруковані його літературно-критичний огляд під назвою „Poezia ukraińska ostatniej doby” („Українська поезія останньої доби”) (№ 4) та вірш „Варшава” (№ 12), перекладений польською Юліаном Тувімом.

У статті „Poezia ukraińska ostatniej doby” Є.Маланюк починає аналіз української поезії від її витоків. На початку він подає власну періодизацію історичного розвитку української літератури, виділяючи три етапи: 1) – Еліністично-візантійський, часів Русі Х-ХІІІ ст.; 2) – спізнілого (через татаро-монгольську навалу) середньовіччя, ХІУ-ХУІІІ ст.; 3) – період петербурзького цесарства.

З-поміж найхарактерніших рис української літератури поет виділяє фрагментарність, зумовлену багатьма історичними паузами в розвитку. Література відбиває заплутаність історичних шляхів народу. Він вважає, що „бароковість” психології українців також у цьому виявилась.

Серед знакових постатей письменник виділяє Гоголя і Шевченка. Творчість першого вважає поштовхом до поширення в українському суспільстві хвороби „малоросіяництва”, яка проіснувала до ХХ ст. Є.Маланюк пише: „Co więcej, Hohol na długo, aż do dziś dnia przeciął duszę ukraińską na dwoje, i „kompleks Hohola”, staje się najstraszniejszą psychiczną chorobą „małorosjaństwa”, bezkształtnością polityczno-kulturalną Ukraińca drugiej połowy ХІХ w.” („Більш того, Гоголь надовго, аж до сьогоднішнього дня перетнув українську душу надвоє, і „комплекс Гоголя”, став найстрашнішою психічною хворобою „мало-росіяництва”, політично-культурною аморфністю українця др. пол. ХІХ ст.”). Натомість Шевченка поет вважає тектонічним явищем, бо в ньому „народ вибухнув найглибшим внутрішнім вогнем”. „Postać Szewczenki stała się nie tylko ośrodkiem odrodzenia narodowego ХІХ w., lecz była niewyczerpanym źródłem ducha narodowego dla pisarzy ukraińskich ub.w., jak jest niem zreszta i do dziś dnia.” („Постать Шевченка стала не тільки серцевиною національного відродження ХІХ ст., але й була невичерпним

джерелом національного духу для українських письменників минулого століття, як є ним зрештою й до сьогоднішнього дня”) [9, 2].

Розвиваючи думку про подальший розвиток української літератури, Є.Маланюк називає ряд постатей, які стали єдиною ланкою між Шевченком і його сучасниками. Це: Франко, Коцюбинський, Стефаник, Кобилянська, Олесь, Леся Українка.

Широку панораму тогочасного життя української поезії розкриває письменник далі у своєму огляді, де аналізує стильову самобутність творів Павла Тичини, відзначає високий інтелектуальний рівень доробку неокласиків, особливо М.Рильського, зупиняється на творчості молодих поетів: М.Терещенка, Г.Шкुरुпія, розглядає поезію української еміграції в Польщі. Митець демонструє надзвичайну обізнаність із літературним процесом у радянській Україні та на еміграції і особливу зацікавленість у його розвитку. Вражає глибина думок і політично не заангажований патріотизм почуттів автора.

Завершуючи свої роздуми про розвиток української літератури і власне поезії, Є.Маланюк робить чотири важливі підсумки:

„1) Українська поезія, яка ще до революції була єдиним засобом національної свідомості, за останні роки, попри страхітливі утиски й відкрите знищення українських культурних цінностей, виросла до рівня органічної складової української культури і досягнула високої технічної досконалості.

2) Сучасна українська поезія залишила позаду етап мінорно-народницького, псевдо-шевченківського епігонства і набула виразної диференціації, що засвідчує її значний розвиток.

3) Сучасна українська поезія є сьогодні самостійним виявом духу; на наших очах вона формує в масах національну свідомість, спрямовану на здійснення історичних прагнень України.

4) Сучасна українська поезія відродила давні традиції, втілила найглибші історичні ремінісценції, які в свідомості молодого покоління пов'язали багатовікову українську поезію „Слова о полку Ігоревім” XI ст. із творчістю українських поетів останньої доби в єдину цілісність. Не випадково одна із останніх поем Бажана названа „Слово о полку”” [9, 2].

У цьому літературно-критичному огляді, як і в інших публікаціях, Євген Маланюк хоч і не вичерпує всієї багатоаспектності заявленої теми, проте постає глибоким теоретиком літератури і критиком. Він подає цілісну концепцію розвитку української літератури, власне бачення її здобутків, помилок і перспектив. Будучи політичним емігрантом і, фактично, в силу суспільно-політичних умов уже не маючи надій на повернення в Україну, поет залишається істинним патріотом, який ні на жодну хвилину не переставав дбати про інтереси народу та розвиток його культури.

Першої сторінки тижневика “Wiadomości literackie” у № 12 за 1933 рік був удостоєний вірш „Варшава”, який у братиславському виданні поезій Є.Маланюка поданий під назвою „Біля пам'ятника Міцкевичу” і датується 1932 роком [10, 192]. В елегійних роздумах поета, навіяних осінніми

краєвидами польської столиці, звучать журливі ноти незворотності власної долі й невизначеності її перспектив:

„W sennych oknach – czy to płomień, czy plamy?
Szare widmo – uroczyste czy uroczone?”

„В чорних вікнах – то племінь чи плями?
Сірий привид – мана чи омана?”

Поряд із публікаціями про культурне життя української еміграції в Польщі тижневик досить детально знайомив читачів із подіями в радянській Україні. Тут постійно з'являлася цікава інформація про події, знахідки, відкриття на теренах радянської України. Переважає літературно-мистецька тематична палітра, проте іноді обговорюються й політичні проблеми.

У статті “Filomaci w Odesie” (№ 3 за 1926 рік) публікуються знахідки з одеського архіву про перебування Адама Міцкевича в Одесі, про таємний нагляд російської поліції та відмову почмейстера Максима Македонського копіювати приватні листи польського поета.

У № 24 за 1927 рік у рубриці „Нотатки” розповідається про відкриття Сергія Єфремова. Вчений випадково натрапив на невідомий рукопис Шевченка від 1844 року, який поліція вилучила з іншими документами 1847 року в Миколи Костомарова. В рукописі містились поезії Шевченка та ілюстрації українських художників Вещилова і Детамбела.

1931 року (№ 21) часопис інформував про відкриття польського театру в Києві, заснованого Вітольдом Вандурським. Згодом його як “націонал-опортуніста” усунули з посади разом із частиною персоналу театру. В день відкриття була поставлена п'єса “Гута” (“Huta”) в перекладі Вандурського. З-поміж інших драм репертуар театру передбачав постановку “Срібного сну Саломеї” Словацького в обробці Бруно Ясенського.

У № 35 за той же рік йдеться про видання ілюстрованого “Кобзаря” в Києві, у який ввійшли не тільки надруковані раніше поезії, але й епічні поеми. Відзначається новаторський характер ілюстрацій Василя Седяра: ескізність, динаміка, темперамент. Поряд із цією публікацією тижневик неодноразово розповідав про розвиток української книги та бібліотечної справи в Україні.

Від початку 30-х років “Wiadomości Literackie” поряд із культурно-літературними починають друкувати нариси політичного змісту.

1931 року в № 49 опублікована стаття “Pieńko na Sołowkach” („Пекло на Соловках”) М.Френкеля. В основу статті покладені спогади Віталія Юрченка, якому вдалося втекти і згодом опублікувати свої спогади про життя в радянських таборах. Вони вражають жахливими нелюдськими умовами, в яких доводилось перебувати в'язням. “Wśród więźniów było wielu bosych. Kto z bosych nie chciał wyjść do roboty, tego zmuszano, aby bosy stał na śniegu obok konwoju, aż sam się prosił do roboty aby się rozgrzać... Aby być zwolnionym z pracy na jeden dzień, nie wystarczyło 39° gorączki, trzeba się było wykazać 40°. Gdy się kasza wyczerpała, raczono jeńców zupką z ryb. Ryba

pochodziła z połowu r. 1916, była napół zgniła, toczyły ją żywe robaki...” („Серед в’язнів було багато босих. Якщо хтось із босих не хотів виходити на роботу, того змушували стояти босим на снігу поряд із конвоєм, аж поки він сам починав проситися до роботи, щоб нагрітися... Щоб бути звільненим від роботи, не вистачало гарячки до 39 градусів, а треба було мати 40. Коли закінчилася каша, в’язнів почали годувати юшкою з риби. Риба походила з 1916 року, була напівгнилою, її точили живі черв’яки...” [11, 2]. Автор закінчує свою жахливу розповідь цитатою із Дантового „Пекла” і риторичним питанням: „Чи знав щось Данте про „нову реальність”?”.

Цю тему продовжив нарис Кшиштофа Щербіца “Nowa „czystka” w związku pisarzy ukraińskich” („Нова чистка в спілці українських письменників”) у 32 номері часопису за 1935 рік, де розповідається про політичні репресії в радянській Україні, смерть Скрипника і Куліша, усунення Кулика з посади голови спілки українських письменників, лист - “самозвинувачення” Епіка та інші події.

Варто зауважити, що у міжвоєнній Польщі на правах національної меншини проживало більше п’яти мільйонів українців. Тому українська культура на східних землях II Речіпосполитої, хоч і зазнавала утисків, проте займала одне із провідних місць, а українське питання було одним із найгостріших питань національної політики польського уряду. Відгомін цих суспільних явищ мав місце і на сторінках “Wiadomości Literackich”. Огляди львівської преси, нариси літературно-мистецького життя Львова, Рівного, Луцька були постійними публікаціями тижневика. Проте найцікавішими були обговорення польською громадою подій недавньої спільної історії – спільної боротьби українців і поляків із більшовиками, зрив поляками угоди між Пілсудським і Петлюрою, поділ України та його наслідки.

Відкриває цю тему публікація під назвою “Burza od Wschodu” („Буря зі Сходу”) (№ 30 за 1925 рік), у якій друкуються уривки зі вступного слова до книги Марії Дунін-Козіцької “Burza od Wschodu”, яка щойно вийшла друком у Кракові й подавала спогади очевидиці про події 1918-1920 років на Київщині. Автор вступного слова Станіслав Естрейхер пише, що книга народилася з крові та сліз. Вона розкриває перед нами історичні події в Україні часів революції та громадянської війни, боротьбу за владу, тортури, які випали на долю українського народу та поляків, що жили на східних землях, які колись належали Польщі, і, навіть, трагічну долю російської інтелігенції. Письменниця зображає злочинні дії більшовицької диктатури на українських землях.

Зазначена тема була продовжена 1928 року (№ 29) в інтерв’ю Ярослава Івашкевича з Марією Дунін-Козіцькою, опублікованому на першій сторінці видання під рубрикою “O porozuwienie polsko-ukraińskim” („Про польсько-українське взаєморозуміння”). Приводом для продовження цієї теми стала поява другої книги письменниці “Rok 1917” („Рік 1917”), де наскрізною ідеєю звучить думка про польсько-українську злагоду. На запитання Ярослава Івашкевича про те, яким їй бачиться подальший розвиток польсько-українських стосунків, вона відповіла: “A myśl zgodnego współżycia Polaków

z Ukraińcami padła już do chłodnej jeszcze ziemi i czeka na ciepły deszczyk i promień słońca” („Ідея мирного співжиття поляків з українцями вже впала до ще холодної землі і чекає на теплий дощик та промінь сонця”)(12, 1).

Із 1935 року на сторінках часопису розгортається дискусія на тему “Zagadnienie ukraińskie w Polsce” („Українське питання в Польщі”), яка продовжувалася в різних ракурсах аж до 1939 року. У ній взяли участь Мечислав Прушинський, Зигмунд Новаковський, Станіслав Красіцький, Міхал Гриф-Чайковський, Євстахій Бучина, Ксаверій Прушинський, Марія Домбровська і інші польські письменники й журналісти. У статтях обговорювалися питання політики польського уряду щодо українців, проблема становища українців на Волині та мирного порозуміння поляків і українців. У суперечку вступають різні й навіть протилежні думки, толерантна позиція редакції давала можливість висловитися представникам різних ідеологічних засад. Так Петро Дунін-Борковський виступає за польську державну експансію на східних землях (13, 2) у той час, як Марія Домбровська відстоює позицію релігійної й політичної толерантності щодо національних меншин і захищає інтереси українців на східних землях Польщі, вказуючи на політичні прорахунки уряду і пророкуючи їх трагічні наслідки [14, 3].

Із 1936 року на сторінках “Wiadomości Literackich” активно представлена проблема Волині. Вона фактично є частиною дискусії щодо національної політики польського уряду в міжвоєнний період. Стосовно долі українців на Волині багато висловлювалися Марія Домбровська та Ксаверій Прушинський. У цілому ж тема дискусії з українського питання на сторінках тижневика заслуговує на окремий детальний розгляд.

3-поміж публікацій, які були конфісковані й заборонені до друку в 30-х роках, також статті, що стосувалися проблеми польсько-українських стосунків. Це репортаж Миколая Мироновича “В’язниця в Барановичах” (“Więzienie w Baranowiczach”) (1933, № 3), „Хроніка тижня” („Kronika tygodniowa”) Антонія Слонимського (1933, № 3), нарис Юзефа Лободовського “Драма про Владислава ІV” (“Dramat o Władysławie IV”) (1939, № 34) та інші.

“Wiadomości Literackie” – один із найпопулярніших літературних часописів Польщі міжвоєнного періоду – за час існування висвітлював на своїх сторінках найважливіші аспекти українського літературного життя. І хоч українська проблематика не була першорядною, однак її зміст демонструє зацікавленість польської інтелігенції культурою та літературою України. За статистичними підрахунками щорічно українська тематика з’являлася на сторінках газети близько десятка разів, і хоч для тижневика це небагато, проте публікації на ламах часопису доводять, що польсько-український літературний та культурний діалог завжди тривав і його рушійною силою були перш за все письменники. Провідну роль у ньому відігравала українська еміграція та польська інтелігенція. Від початку 30-х років помітна актуалізація проблеми польсько-українського порозуміння на сторінках видання, пов’язана із політичними факторами (загострення

міжнаціональних стосунків на східних землях тодішньої Речіпосполитої), і водночас політизація літературних публікацій.

Література:

1. Lobodowski J. Zwyczaje Grydzewskiego // Lobodowski J. „Worek Judaszów”. – Warszawa, 1995.
2. Polska w Słowiańszczyźnie. - Wiadomości Literackie. – 1924, № 17.
3. Miśło E. Spis tytułów prasy ukraińskiej w Drugiej Rzeczypospolitej 1918-1939. – Warszawa, 1983.
4. Karpus Z., Rezmer W., Wiszka E. Polska i Ukraina: sojusz 1920 roku. Toruń, 1997.
5. Сидоренко Н. “Задротяне життя” українських часописів на чужині (1919-1924). – К., 2000.
6. Katedra ukraińska na Uniwersytecie Jagiellońskim //Wiadomości Literackie. – Warszawa, 1925, № 3. – С. 1.
7. Bohdan Łepki // Wiadomości Literackie. – 1933, № 10.
8. Сивіцький М. Богдан Лепкий. – К., 1993.
9. Poezia ukraińska ostatniej doby // Wiadomości Literackie. – 1933, № 4.
10. Маланюк Є. Земна мадонна. – Братислава, 1991.
11. Piekło na Sołowkach // Wiadomości Literackie. – 1931, № 49.
12. O porozuwanie polsko-ukraińskim // Wiadomości Literackie. – 1928, № 29.
13. Zagadnienie ukraińskie// Wiadomości Literackie, 1938, №13.
14. “Dermanki” w publicystyce” // “Wiadomości Literackie”, 1938, № 9.